

Bu sayı

Bir yeni emperyalist ülke daha seçimlerle sarsıldı. 2014 Mayıs'ında Avrupa Parlamentosu seçimlerinde yaşlı kıtanın hemen her ülkesinde kimi açıkça faşist, kimi faşizmin bekleme salonunda sırasını alan ön faşist partiler büyük bir atılım gerçekleştirmişti. 2016 yazında yapılan Brexit referandumunda UKIP adındaki ön faşist partinin zaferini, aynı yılın Kasım ayında Trump'ın dünyanın en güçlü ülkesinin başına seçilmesi izledi. 2017 Hollanda'da, ironik adıyla Özgürlük Partisi'nin seçimlerden ikinci çıkmasıyla açıldı. Nisan ve Mayıs aylarında Fransa'da Marine Le Pen cumhurbaşkanı adayı olarak ikinci tura çıkmayı, sonra da ikinci turda her üç Fransız'dan birinin oyunu almayı başardı. Şimdi 24 Eylül 2017 Pazar günü yapılan seçimlerde, Nazilerden bu yana ilk kez bir ön faşist parti Almanya'nın üçüncü partisi haline gelerek millet meclisine 94 milletvekili soktu. ABD'den sonra Avrupa Birliği üyesi ülkeler de faşizmin cazibe alanına girmiş bulunuyor. Kapitalizm barbarlık üretiyor.

Bunun dünya politikasında yansımaları olmamasını beklemek gaflet olur. Trump gibi bir başkanın seçilmesi meyvelerini daha şimdiden vermeye başladı. Trump Kuzey Kore'yi yerle bir etme tehdidinde bulunabiliyor. Venezüella'da sağcı muhalefete desteğini açıkça ortaya koyup gerekirse askeri olarak müdahale edeceğini açıklıyor. İran'ı tehdit ediyor, 2015 yazında imzalanan nükleer anlaşmasını iptal edeceğini vurguluyor. Kapitalizm savaş üretiyor.

Dünya hızla bir hesaplaşmaya gidiyor. Batı'da faşizmin alıştırılmaları, Doğu'da tekkirci ve mezhepçi barbarlık birbirini besliyor. Bölgesel savaşlar gittikçe daha fazla bir dünya savaşının altyapısını hazırlıyor. Dünya ekonomisi, Üçüncü Büyük

Depresyon'un 10 yılını dolduracağı 2018'e doğru yeni bir finansal çöküş tehlikesiyle karşı karşıya. Amerika kıtasında ardı ardına patlak veren olağanüstü kuvvette kasırgalar doğanın kapitalizm tarafından nasıl mahvedildiğini, iklim değişikliğinin daha ne büyük tehlikelere gebe olduğunu kör gözlere, sağır kulaklara bile anlatıyor. Kapitalizm doğayı, insanlığı, bütün canlı türlerini tehdit ediyor.

Marx'ın *Kapital*'i 150 yıl önce yayınlandığında sermayeye dayalı üretim tarzının artık değer açlığı içinde dünyayı ve insanlığı tam da böylesine ağır sorunlarla karşı karşıya getireceğini anlatma görevini üstlenmişti. *Kapital*, sadece kapitalist üretim tarzının sömürüye dayalı bir sınıf toplumu olarak eleştirisini yapmak için yazılmamıştı. Bu üretim tarzının kendi geliştirdiği üretici güçlerin toplumsallaşması sonucunda bir aşamada insanlığın önünde bir engel haline geleceğini ortaya koymayı amaçlıyordu. İşte o çağ, 20. yüzyılın başından itibaren dünya savaşlarıyla ve proleter devrimleriyle açılmış bulunuyor. İlk sosyalist inşa deneyimlerinin 20. yüzyılın sonlarında başarısızlık içinde tarih sahnesinden çekilmiş olması, insanlığın kapitalizmle barışabileceği yanılısamını yarattı. Ama bugün kapitalizmin dünyamızı yeniden adım adım bir felakete sürüklediği kolayca görülebilecek, elle tutulabilecek bir gerçeklik olarak ortaya çıkmış bulunuyor.

Bugün karşı karşıya olduğumuz belalardan insanlığı ancak diğer uluslardan kardeşlerinin boğazına sarılmaktan çıkarı olmayan bir sınıf, yani uluslararası proletarya kurtarabilir. Bütün ülkelerin işçilerinin harekete geçmesi, boylu boyunca mücadeleye girmesi, toplumların önderliğini ele geçirmesi, emperyalizmin ve kapitalizmin yarattığı yıkıma son vermesi bir ihtiyaç. İnsanlık proleter devrimlerine ihtiyaç duyuyor. İnsanlık, Ekim devriminin 100. yıldönümünü yaşamakta olduğumuz bu günlerde yeni Ekim devrimlerine ihtiyaç duyuyor.

Devrimci Marksizm'in bu sayısı, iki dosya ile bu iki büyük yıldönümünü kutluyor, genç kuşakların önüne *Kapital* ile Ekim devrimini bir kez daha bugünün sefil dünyasına alternatif olarak getiriyor. 20. yüzyıla damgasını vurmuş olan sosyalist inşa deneyimlerinin bürokrasinin sultanı altında yoldan çıkıp sonunda devrilmesine karşı, Ekim'in ilk yıllarının nasıl insanlık için, işçiler, emekçiler ve ezilenler için çağıldayan bir pınar gibi umut kaynağı olduğunu gösteriyor.

İlk dosyamız Ekim devrimi üzerine. İddialıyız: 21. yüzyılın başında, aydınların çoğunluğu Marksizme sırtını çevirmişken, Türkiye'de, hatta dünyada pek az dergi, Ekim devrimini bu denli kapsamlı, bu denli araştırmaya dayanan, bu denli geniş ufuklu yazılardan oluşan böylesine zengin bir dosyayla okuruna sunmayı başarabilir. Ekim, siyasi mücadeleleriyle, askeri politikasıyla, kadınların kurtuluşuna ilişkin tutumuyla, sanayi ve tarımdaki mücadeleleriyle, hukukuyla *Devrimci Marksizm*'in bu sayısında çok boyutlu olarak değişiyor. Başardığımız işle böbürlenmiyoruz. Bunun Marksizmin devrimci kavrayışında ısrar etmenin sonucu, burada sergilenen zenginliğin Marksizmin zenginliği olduğunu biliyoruz.

Dosyamızın ilk yazısına Sungur Savran, Ekim devrimini Rusya'nın değil dünyanın bir devrimi olarak niteleyerek başlıyor. Ekim'in, 20. yüzyılın büyük bölümünde nasıl hemen hemen her alanda dünya çapındaki gelişmeleri belirleyen etkiler yarattığını ortaya koyuyor. Buradan yalın bir sonuç çıkartıyor: Madem Ekim devriminin ürünü olan Sovyetler Birliği 80 yıla yakın bir süre boyunca dünya tarihini belirleyen bir etki yaratmıştır, öyleyse devrim çok değerli bir şeydir. Devrimin gerçekleşmesi için mücadele verilen Şubat ile Ekim arasındaki o sekiz ay bir dünyaya bedeldir. Bolşevik Partisi'nin ve onun önderleri Lenin ve Trotskiy'in Ekim devrimine yaklaşımlarından ders çıkartmak böylece gelecek için yapılacak en önemli hazırlık haline geliyor. Savran, öncelikle Lenin'in, ama aynı zamanda Trotskiy'in muazzam bir öngörü ve berrak bir ufukla proletaryanın iktidarı almasını sağlayan taktikleri nasıl uyguladığını ortaya koyarak geleceğe ışık tutuyor.

Levent Dölek, "Ekim Devrimi ve Kızıl Ordu'nun kuruluşu" başlıklı yazısında Ekim Devrimi'nin askeri siyasetine, Marksist devlet teorisi ve Bolşevik devrim stratejisi açısından yaklaşıyor. Bir sınıf ordusu olan İşçi ve Köylülerin Kızıl Ordusu'nun kuruluş sürecine odaklanan yazı, ayaklanma sanatının usta icracıları olan Ekim devriminin liderleri Lenin ve Trotskiy'in devrimin ordusunun kuruluşunda nasıl savaş sanatını Marksizm ile bütünleştirerek uyguladıklarını gösteriyor. Elbette ki Kızıl Ordu'nun kurucusu ve komutanı olarak Trotskiy'in askeri yazıları ile Sovyet ve parti belgeleri bu açıdan yazının temel dayanak noktalarını oluşturmakta. Bugün, pasifizmin etkisiyle ordu ve askerlik konularından tamamen uzak duran, bu konularla ilgilendiğinde ise sınıf perspektifini ıskalayan, silah altındaki işçi ve köylülerden ziyade rütbelilerin fikir ve davranışlarına odaklanan bir sol ve sosyalist hareket mevcut. Levent Dölek'in yazısı bu eksikliğin giderilmesi için Marksizme ve işçi sınıfının askeri alandaki büyük devrimci deneyimine geri dönme çağrısını içeriyor.

Armağan Tulunay'ın "Özgürlüğe yürüten kadınların ülkesi: Ekim devriminden sonra Sovyet toplumu" başlıklı yazısı Marksizmin ve komünist hareketin kadınların kurtuluşu konusunda sınıfta kaldığını her fırsatta tekrarlayanlara bir meydan okuma içeriyor. Yazar Sovyet deneyimi ışığında işçi sınıfı programının kadınların kurtuluşu açısından nasıl bir sınav verdiği sorusuna odaklanıyor. İlk günlerinden başlayarak genç işçi devletinin, o güne kadar büyük bir baskı altında yaşayan kadınların yaşamlarına dair, işgücüne katılmadan eğitime, evlilik ve boşanmayı düzenleyen yasalardan bakım işlerinin kolektifleştirilmesine kadar birçok alanda ne gibi kararlar aldığını, hangi pratik adımları attığını ve bu pratiği hangi perspektifle hayata geçirdiğini ele alıyor. İlk yıllardaki atılımın sürekli hale gelmemesinin bürokratik yozlaşma ile ilişkisini kurarak Ekim devriminin tarihsel mirasına bu alanda da devrimci Marksizm'in sahip çıktığını ortaya koyuyor.

Bundan sonraki iki yazı, 1920'li yıllarda Sovyet ekonomisinin biçimlenmesi

üzerindeki büyük mücadeleleri ele alıyor. Özgür Öztürk, Sovyetler Birliği deneyiminin tamamı açısından belirleyici yıllar olarak tanımladığı 1920'lerin ikinci yarısına bakıyor. Daha özel olarak da bu dönemde cereyan eden Sovyet sanayileşme tartışmasına eğiliyor. Öztürk'e göre, gerek bu tartışmaya gerekse 1930'lardan itibaren izlenen ekonomi politikalarına ilişkin olarak, tek gerçek alternatifin piyasa olduğunu öne süren liberal yaklaşım da, fiilen izlenen çizginin dışında hiçbir gerçek alternatifin bulunmadığını savunan Stalinişt yaklaşımlar da problemlidir. Sovyet sanayileşme tartışması, esasen (Bukharin, Şanin, Groman gibi) NEP'in (Yeni Ekonomi Politikası) devamını öngören sağ konumdakilerle, işçi sınıfı iktidarını güçlendirmek için hızlı sanayileşmeyi savunan sol muhalif görüşler (başta Trotskiy ve Preobrajenskiy) arasında, 1924'ten itibaren birkaç yıl boyunca sürmüştür. Öztürk, 1928 sonrasında başlatılan kolektifleştirmenin ve sanayileşmenin her ikisinin de, özünde zora dayalı ve plansız süreçler olarak, o dönemde solun savunduğu görüşlerden epey farklı olduklarını saptıyor. Ayrıca, solun kendi içinde, Preobrajenskiy ile Trotskiy'in çizgilerinin genellikle sanıldığı gibi örtüşmediğini belirtiyor. Bununla birlikte, genel olarak solun işçi sınıfını güçlendirmeyi amaçlayan enternasyonalist yaklaşımının, planlı sanayileşmeyi sovyet demokrasisi ile bir arada formüle etmekte yetersiz kaldığını da vurguluyor.

Burak Başaranlar ise yazısında Stalin'in 'tahılı nasıl olursa olsun alın!' emrinin ardından SSCB'de hayata geçirilen zorunlu kolektifleştirme politikasının hikâyesini anlatıyor. 1929'a kadar parti ve köylüler arasında tesis edilen kısmi uzlaşısı nasıl olmuştur da zorunlu kolektifleştirme ile sonlanmış mı? Başaranlar bu sorunun cevabının 1929'a kadar yaşanan süreçte kırdaki kurumsallaşma eğilimi gösteren "piyasa ekonomisi"nde ve bu durumun SSCB ekonomisinde yarattığı sıkıntılarda aranması gerektiğini vurguluyor. Makalede iç savaş sonrasında tarımsal üretimin eski düzeyine dönmesi için tasarlanan ve hayata geçirilen NEP'in kırsal ile şehir arasındaki arz-talep dengesini sağlama görevini *kulak* ve *nepmen* gibi sermayedar gruplara vermesinin sanayileşme için gerekli olan kaynakların elde edilmesini zorlaştırdığı ifade ediliyor. Başaranlar'a göre, NEP'in yürürlükte olduğu süre boyunca tarım ile sanayi, şehir ile kırsal ekonomisi arasında giderek açılan "makas"a çare bulamayan Stalin liderliğindeki Sovyet bürokrasisi, tahıl iyesiyle alakalı problemin çözülmesi için zorla kolektifleştirmeyi tek çözüm olarak görüp, kırdaki sınıfsal ayrımları görmezden gelerek yalnızca zengin köylüleri değil, küçük ve orta ölçekli bireysel üreticileri de hedef alan bir kolektifleştirmeye girişmiştir. Başaranlar iç savaşı andıran bir şiddet girdabında hayata geçirilen kolektifleştirmenin tarım sektöründe beklenen ekonomik sonuçları doğurmadığını göstererek yazısını nokt alıyor.

Gökçe Çataloluk'un yazısı, Ekim devriminin heyecanı içinde hukuk sistemine ilişkin yapılan düzenlemeleri ve hâkim hukuk düşüncesini hatırlatarak başlayan ve dönemin simge hukukçusu Evgeny Paşukanis'e selam gönderen bir ana hatta sahip.

Paşukanis, hukukun temel nosyonlarının ancak meta mübadelesi koşulları içerisinde biçimlenebileceğini savlayan bir teorisyendi ve sosyalist döneme geçildiğinde, bu nosyonların işlevsizleşerek ortadan kalkması için gerekli düzenlemeleri yapmak için görevlendirilmişti. Onun teoride ve pratikteki bu radikal yaklaşımı, NEP ile beraber yaşanan deneyimin girdaplarına kapılarak nihayetinde SSCB hukuk evreninden yok olmuş olsa da, Çataloluk'a göre bugünün hukuk teorisinde Marksist bir analiz yapmak için hâlâ başvurulabilecek en tutarlı hattı oluşturur. Yazıda hukuk eleştirisinin kimi biçimlerinin sönümlenme düşüncesini tasfiye eden eklektik yaklaşımlarına karşı devrimin güncelliği fikri ve bununla bağlantılı olarak hukukun tarihselliği savunulurken Paşukanis'in düşünce zemininin önemi yeniden vurgulanıyor.

Barkın Asal'ın yazısı, Marksizmin hukuka bakışını ele alan sınırlı sayıda eser olduğu gerçeğinden hareketle "klasik" olarak adlandırılan bu eserlerde ifadesini bulmuş ana ilkelerden kopma veya sapmaların incelenmeyi doğal olarak hak ettiği anlayışından yola çıkıyor. Çünkü "somut durumun somut tahlilini" kendine ilke edinmiş bir bilim, ilerlemeleri kendi kazanımları arasına katmak, gerektiğinde kendinde revizyona gitmek, tersi hallerde ise reddiyeler yapmak zorundadır. Asal, bu makalede Türkiye'de özellikle hukukun sönümlenmesi konusunda yürütülen tartışmalarda bir kutbun sol Avro-komünizmin ve onun teorisyenlerinden Poulantzas ve Buci-Glucksmann'dan etkilendiği yargısından hareket ederek bu yaklaşıma bir reddiye inşa ediyor.

Şiar Rişvanoğlu, Ekim devriminin büyük Rus şairlerinden birini, belki en büyüğünü ele alıyor. Mayakovski, huzursuz ruhuna, özgür düşüncesine, delidolu yaratıcılığına komünizm aşkını ve Lenin'e karşı hissettiği büyük bağlılığı katarak Puşkin'den Yevtuşenko'ya nice büyük şairiyle zengin Rus diline Ekim'in coşkusunu katmış bir şairdir. Rişvanoğlu, Mayakovski'nin Ekim devrimiyle ilişkisinin yanı sıra onun şiire getirdiği yenilikleri de ele alıyor. Yani devrimci şairin şiirdeki devrimciliğini de sergiliyor. Mayakovski, bizim için de çok önemli bir şair. Nâzım Hikmet üzerindeki etkisi, özellikle şiirini aynı zamanda görsel olarak, merdiven satırlarla sayfaya yayarak yazması bu etkinin çok gerçek olduğunu gösteriyor. Elbette Nâzım Mayakovski'den etkilendiğinde genç bir öğrenciydi. Şiirinin daha sonra kazandığı olgunluk, bu etkilerin çok ötesinde ufuklara açılmasını sağlamıştır. Bu ilişki, şiir tarihi bağlamında olduğu gibi, komünist aydınların gelişme sosyolojisi içinde de daha uzun uzun tartışılacaktır. Rişvanoğlu'nun yazısı Mayakovski'nin genç yaşta intiharında yükselen bürokrasinin özgür ruhlara olan düşmanlığının rolünü de tartışıyor.

İkinci dosyamız *Kapital* üzerine. Bu konuda ilk yazımız, birkaç yıl önce yitirdiğimiz dostumuz ve yoldaşımız Nail Satlıgan'ın, daha önce *Devrimci Marksizm*'in 5. sayısında, bir başka *Kapital* dosyasında yayınlanmış bir yazısı. Bugün *Kapital*'in ilk cildinin yayınlanmasının 150. yıldönümünü kutluyoruz. Bu yazı ise bir baş-

ka yuvarlak sayılı yıldönümünde, 140. yılda, Karaburun Bilim Kongresi'nde bu vesileyle düzenlenmiş bir panelde yapılmış bir konuşmanın metni. Satlığan kısa konuşmasında kapitalizmde yaşanan kimi değişikliklerin (örneğin maddi olmayan emeğin giderek ön plana geçmesinin) *Kapital*'in çerçevesi içinde teorik olarak açıklanabileceğine işaret ediyor.

Kapital dosyasının ikinci yazısı E. Ahmet Tonak imzalı. Tonak, Marx ile Engels'in toplu yapıtlarının ikinci kez yayınlanmasının adı olan MEGA II projesinden hareketle *Kapital*'in 3. Cildi'nin Marx'ın el yazmalarından olduğu gibi yayınlanması vesilesiyle ortaya çıkan bir tartışmaya ışık tutuyor. Bilindiği gibi, *Kapital* 2. ve 3. Ciltler, Marx'ın ölümünden sonra onun notlarına dayanılarak Engels tarafından düzenlenmiş metinlerden oluşur. Tonak, yeni yayınlanan *Kapital* 3 versiyonunun, Engels'in Marx'ın kriz teorisinin temeli olan kâr oranının eğilimli düşüş yasası konusunda yaptığı düzenlemelerin bazı Marksologlarca sorgulanmasına yol açtığına işaret ediyor. Engels'in ortaya çıkardığı tabloyu eleştiren ve savunan yazarların karşılıklı görüşlerinin verimli bir özetini sunarak Marx tartışmalarında önem taşıyan bir yeni gelişmeye ışık tutuyor.

Dosyanın son yazısında Sungur Savran *Kapital*'in sadece kapitalizm hakkında olmadığını, asıl amacının kapitalist üretim tarzının kendi bağrında komünizmi nasıl beslediğini göstermek olduğunu, Lenin'in *Kapital*'in diyalektiğine ilişkin bazı yargıları ile ilişkili olarak savunuyor.

Sayının son yazısı bir kitap değerlendirmesi. Araz Bağban, bilimi hep yıldız araştırmacıların başarıları temelinde anlatan tarza karşı işçilerin, zanaatkârların, genel olarak doğrudan üretici sınıflardan halkın bilimsel bilginin gelişmesinde oynadığı rolü vurgulayan *Halkın Bilim Tarihi* başlıklı kitabı okuyucularımızın dikkatine sunuyor.

Devrimci Marksizm'in yıllık İngilizce edisyonu olan *Revolutionary Marxism*'in 2018 yılı için hazırlanan ikinci sayısı da elinizdeki Türkçe sayıya paralel olarak hazırlanıyor. *Devrimci Marksizm*, uluslararası bir sınıf olan proletaryanın başka ülkelerdeki devrimci temsilcilerine ulaşmak için ağını atmış bulunuyor. Bu tür bir ağın bin farklı çabayla güçlenmesi, Ekim devriminin esas düşü olan dünya devrimini gerçekleştirmenin yolunu yeniden açacaktır. Bütün amacımız, bu ağın yeniden bir Enternasyonal'in, bir dünya partisinin bağrında oluşmasına alçakgönüllü bir katkıda bulunmaktır.